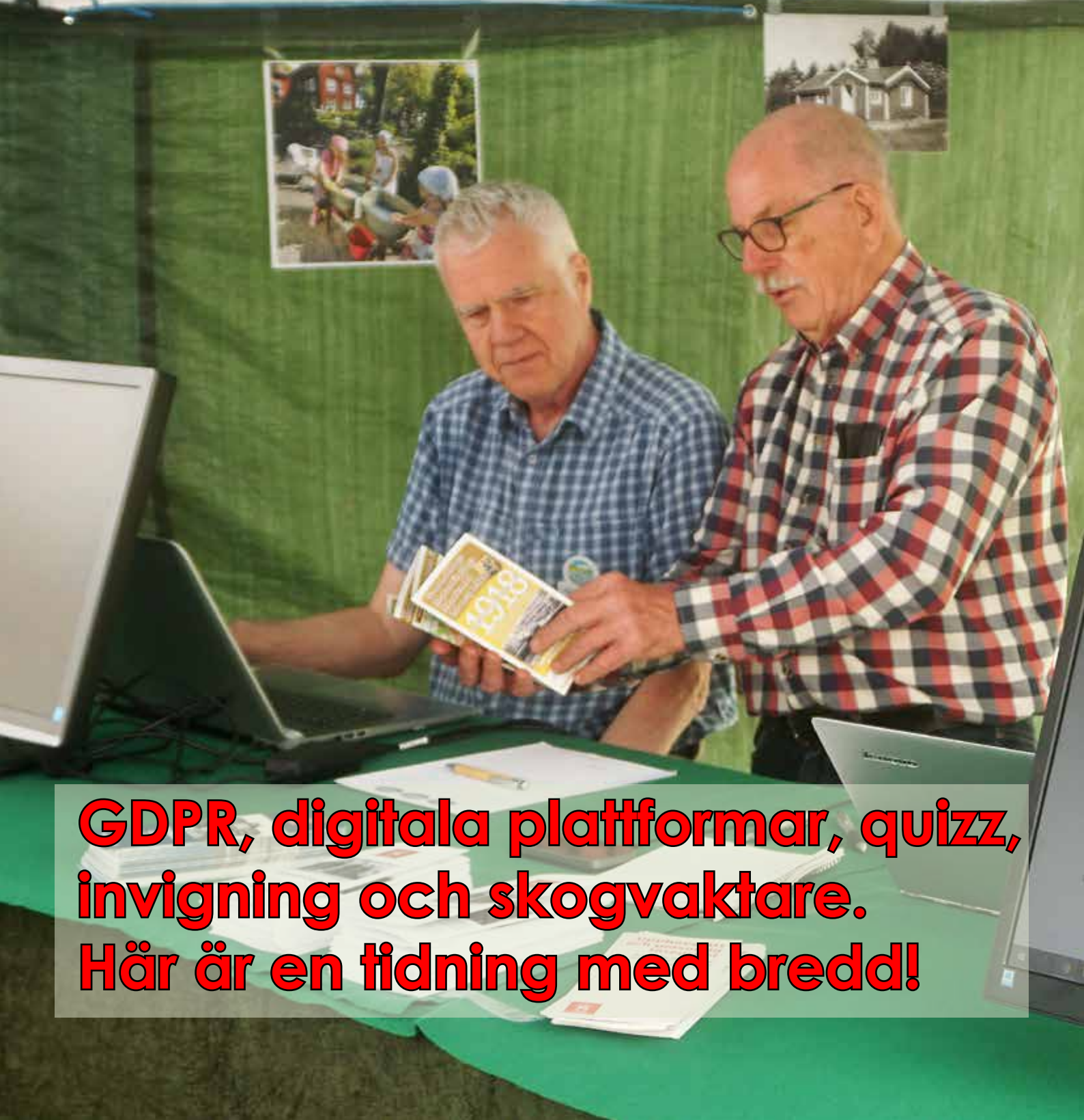

DYMLINGEN

Nr 3 2018 Årg 30

**GDPR, digitala plattformar, quizz,
invigning och skogsvaktare.
Här är en tidning med bredd!**

Ordförande har ordet

Tack alla för väl genomförda sommararrangemang! Naturligtvis har jag bara kunnat besöka några få, men från resten av styrelsen och bekanta har jag fått flera berättelser om hur de uppskattat sina besök vid hembygdsrörelsens olika evenemang. Nu drar höstens alla aktiviteter igång och bland dessa kan det finnas en uppgift som inte får den uppmärksamhet som den borde. Jag tänker då på uppgiften att svara på remisser från kommunen eller annan myndighet som förhoppningsvis nått föreningen.

Jag har för några år sedan lyft detta ämne, men då jag upplever det som en lite glömd aktivitet hos flera av våra föreningar, vill jag än en gång slå ett slag för vårt ansvar som remissinstans. Det är vi inom hembygdsrörelsen som bäst känner vårt närområdes historia och därmed har god kunskap om varför vår omgivning ser ut som den gör. Det är med dessa kunskaper vi inom hembygdsrörelsen har en viktig uppgift i att berätta och vara med och påverka framtiden.

Vår lokala kunskap

Kunskap om vårt områdes historia och varför det ser ut som det gör, är grunden vi står på när vi går in i samhällsdebatten eller svarar på en remiss. Genom att aktivt delta ger vi beslutsfattarna ytterligare information inför den analys och det beslut som de skall fatta. Är vi inte aktiva saknas kanske en viktig del i deras beslutsunderlag. Sedan kanske beslutet inte alltid blir helt och fullt som vi önskat, men vårt underlag är ju ett

av många underlag (remissvar) som skall vägas samman innan beslut tas. Men har vi inte gjort vår röst hörd saknas kanske viktig information inför beslutet.

Två nya remissvar

På förbunds nivå har vi under sommaren haft två större förslag att studera och lämna vår syn på. En av remisserna var Kulturplan Sörmland 2019 – 2022. Den andra remissen var "Regional handlingsplan för grön infrastruktur i Södermanlands län".

Återkommande i den andra av dessa två är "problemet" med dammanläggningar som hindrar vattenflöden och djurens rörelser. Det är i denna del vi påtalat avvikande mening. Södermanlands hembygdsförbund vill i de diskussioner som förs tydligt föra in att man i planeringen och vid eventuell förändring skall ta hänsyn även till kulturhistoriska värden då dessa också är en del av människans livsmiljö. Anläggningar som bidragit starkt till vår ekonomiska och kulturella utveckling och som med tiden skapat en "ny" miljö som djur, växtlighet och människa anpassat sig till. Vad händer om de rivs upp?

Säkert är det fler hembygdsföreningar som på ett eller annat sätt blir, eller redan har varit, berörda av handlingsplanen för grön infrastruktur och kanske då inte minst gällande dammproblematiken. Hör gärna av er med insändare till Dymlingen. Kanske kan vi få igång en diskussion som gör oss alla klokare och kanske kan vi ge varande råd och stöd.

PEHR BENGTTSSON

Innehåll

Välkommen till Sörmlands museum den 24 nov	3
Instruktion för skogvaktaren	4
Du har väl inte glömt GDPR-Dataskyddsförordningen?	5
Triss i quiz i Malmköping	6-7
Udda, spännande och vanliga platser i din telefon!	8
Min morfar och jag	9
Ell-sons rebusar	10
På mitt sätt sett	11
Dymlingen för 20 år sedan	12

DYMLINGEN NR 3 2018

Årgång 30
Södermanlands
hembygdsförbund

Redaktör: Jennie Fornedal
Ansvarig utgivare: Pehr Bengtsson

Manusstopp till nr 4/2018, den 15 oktober.

På framsidan ser vi Mats Hedblom och Teddy Munkesjö diskutera på Gammaldags Malmköpings Marknad. För dessa herrar var Bygdebänd dagens fokus. Bild Göran Dahlberg.

Distribueras till prenumeranter och styrelseledamöter i hembygdsföreningarna i Södermanlands län samt till anslutna föreningar i grannlän.

Upplaga 1500 ex
Linderoths Tryckeri, Vingåker,
Oktober 2018
ISSN 0349-86662

Under hösten 2018 genomförs projektet **Vi syns snart** tillsammans med Bygdegårdsdistriktet. Vi är glada att få stöd i detta arbete av Sörmlands Sparbank.

Sörmlands Sparbank

Nya Sörmlands museum öppnar upp för fler berättelser!

Den 24 november öppnar nya Sörmlands museum i Nyköping. På 13 000 kvadratmeter inomhus och 1 000 kvadratmeter utomhus skapas en spännande, kreativ och händelserik mötesplats för alla. Det blir också produktions- och arbetslokaler för museets verksamhet runt om i hela Sörmland.

Fotografier klär fasaden

Den nya museibyggnaden går inte att missa. I hamnområdet Spelhamnen ligger det nybyggda huset med en stor uteplats framför sig. Museets fasad i grafisk betong är en utställning i sig med foton ur museets samlingar på sörmlänningar från olika tider.

Den 24 november invigs det nya museihuset och hela helgen blir det festligheter och arrangemang. Några av de utställningar som har vernissage i samband med öppningen är:

En perfekt människa?

Om makt, normer och funktionalitet.

Tack för din ansökan!

Om flykt, migration och exil.

Att hopfoga den sönderfallande världen

En konstutställning med Lenke Rothman.

Att växa upp

Om att vara barn, om barns uppväxt och villkor idag och genom historien.

Det moderna Nyköping i notisform

Om hur staden har tagit form, förändrats, byggts om och vuxit.

Vad händer när ingen längre kan?

Om att trygga immateriellt kunskande inom slöjd och hantverk.

www.sormlandsmuseum.se

Tolagsgatan 8, Nyköping

Historia, slöjd och samtidskonst i förening

Med bred kunskap inom historia, slöjd och samtidskonst ger museet perspektiv på dagsaktuella och angelägna frågor. Formaten och platserna varierar: utställningar, panelsamtal, föredrag, pedagogiska program, kurser och mycket mer både i museihuset och på andra platser i hela länet. Besökarna är i museets mening inte endast publik utan viktiga källor till nya berättelser. Olika människors delaktighet i museets projekt och deras bidrag till samlingarna är därför mera regel än undantag.

Öppna, berättande magasin

I det nya huset har museet utvecklat **Berättande magasin**: föremål, foton, bilder, brev med mera, sätts ihop utifrån de mänskliga sammanhang som de har funnits i för att gestalta olika berättelser. Film, ljussättning och ljud bär fram berättelserna ytterligare. Här kan besökare bokstavligt talat vandra runt bland olika berättelser och komma de autentiska föremålen, fotografierna och breven nära.

Verkstad, butik och restaurang

Museet innehåller också tre pedagogiska verkstäder där det blir kurser och workshops och där man kan skapa själv. I museibutiken finns produkter som utvecklats med inspiration från museets samlingar. Restaurangen lagar närproducerad och ekologisk mat med servering inomhus och utomhus. En stor hörsal finns för seminarier eller konserter samt flera mötesrum för mindre arrangemang. Och plats för fest och barnkalas.

**sörmlands
museum**

En del av Landstinget Sörmland

Instruktion för skogvaktaren

Nykvarn, troligen 1850-tal

Ibland hittar man en text som säger en hel del om hur det var att leva och arbeta förr, en text som ger oss ledtrådar om hur människor tänkte och vad de värderade. Denna text är en sådan. Den är en direkt avskrift av en avskrift, från oklar tid och med otydligt ursprung. Hur originalet ser ut vet vi inte. Dessutom är den, som ni snart märker, kraftigt kortad för att få plats här. Ändå berättar den en hel del om livet för människorna den berör.

JENNIE FÖRNEDAL

§1 Allmän förpliktelse emot egendomsinnehafaren

Skogvaktaren bör vara tillgifen egendomsinnehafare med trohet och flit, han skall befordra hans nytta i alla händelser, men förhindra all skada och nackdel så vitt som möjligt, huvudsakligast emellertid uppfylla allt det, som denna instruktion anvisar honom.

§2 Subordination och ordentlig lefnad

Emot de honom föresatta personer skall skogvaktaren alltid vara lydig och bemöta dem med den aktning och subordination, som tjänsten erfordrar. Han skall nu alltid nykter och föra en i alla hänseende ordentlig lefnad. Han skall ej låta afhålla sig af sina tjänsteförrättningar såväl genom skänk eller hotelser, eller medlidande eller vad pasion som helst.

§7 Beteende vid eldsvåda i skogen

Brytes elden lös i skogen, skall skogvaktaren göra allt, som står i hans förmåga, att släcka elden. Han skall strax efter att han fått kännedom med allt folk, som han kan få ila till platsen och träffa nödvändiga åtgärder för eldens släckning. Är elden så farlig, eller kan den bli, att han ej kan släcka elden med det manskap han har med sig, enkom skall han strax skicka bud till egendomens innehafare och med sina förmän, för att de kunna uppbjuda socknens innevånare till hjälp.

§8 Uppsigt öfer ved och virkes-hyggena

Vid alla hyggena har skogvaktaren att akta på, att de föreskrifter som gifes för arbetsfolket efterföljes. Han skall så ofta som möjligt undersöka folkets arbeten och om brister förekomma strax söka förbättra densamma.

§9 Uppsigt öfer kolning

Äfen kolningen skall skogvaktaren flitigt besöka. Han skall kolaren anvisa de bottenar, som skola begagnas, efterse att inga nya kolbottenar anläggas, utan hans medverkande och efter hans anvisningar, att ingen annan ved, än till kolning bestämt virke kolas eller begagnas till fyllning, att materialet till täckning, i synnerhet riset och torfor tagas den, hvar ingen skada derigenom uppkommer, att milor på vindsidan skyddas genom skärmar, att elden i milan ej drifas eller och uppehålls för mycket, att vid milans släckning bästa stället användes. Att kolaren ej sälja kol till andra personer och öferhufudtaget kolaren ej göra något, hvarigenom skogsegaren lider skada eller förlust.

§10 Hans beteende vid culturen

Vid skogsculturen skall skogvaktaren föra uppgift öfer arbetsfolket och sträfa, att alla föreskrifter fullföljöras på det noggrannaste. Han skall föra ett arbets manual, hvori han antecknar folket, cultiverade ytan, förets mängd eller plantornas antal, särskilda omständigheter etc för hvarje dag. Utom dess skall han vara angelägen om, att få samla så mycket frö som möjligt, eller vid ett visst fröår efter bestämmande. Vidare skall han akta på, att culturen blifva fredad emot betesarealer, emot all körning och andra för culturen mottagliga hergningar.

§11

Skogvaktaren har ej rättighet, att skänka bort något af skogens produkter. Handlar han hemot mister han tjänsten, äfenledes om han företager sjelf någon handling hvilken han är förpliktad att förkvarda.

Äfenledes får han ej emottaga något af vem som helst till skänkts utan medvetande af egaren. Emot folket skall han vara sträng men snäll, vis och betrakta sig sjelf i skogen som deras förman, hvilken det ålägges att förskaffa sig aktning.

§12 Jagden

Jagden skall skogvaktaren utföra på ett sådant sätt, att den blir bättre. Han skall ej bara efterlefa de i jagdstadgan gifna föreskrifter, utan gå ännu vidare. Under förbjuden tidt mitt i sommaren skall han söka skona haror, men deremot utrota alla skadliga rofdjur på hvilket sätt som helst. Han skall akta på, att ingen obefogad person en egaren jagder på egendomen, att ej främmande hundar jaga i skogen, att ej snaror eller fällor utställes, att fågelbo fredas och öferhufudtaget att ingenting företagas hvarom jagden skulle vara till men.

§13

Skogvaktaren får ej vara borta från sin förvaltning, rohist, utan tillåtelse af förman eller egendomsinnehafaren öfer natten. Om omständigheterna skulle så fodra, skall han bedja om tillåtelse. I alla frågor hvori det är honom tvivelaktigt, hvad han skall göra bör han vända sig till sin förman och fodra förhållningsregler, så snart saken kan leda till något uppskof, i annat fall skall han sjelf bestämma efter bästa förmågan, men strax efter han fått tid, anmäla saken sitt förhållande för att höra vidare befelet.

Denna text är en avskrift ur det material som Bertil Hurtig samlat ihop rörande hushållningssällskapens utveckling i Svartlösa och Ökne härader. Föreningar som är intresserade av materialet är välkomna att kontakta hembygdsförbunden i Södermanland eller Stockholms län.

Du har väl inte glömt GDPR - Dataskyddsförordningen?

Bild från pexels.com, Ursula Madariaga

Det har nu gått cirka fyra månader sedan den inom EU gemensamma Dataskyddsförordningen, GDPR (General Data Protection Regulation) började gälla. Ingen har väl kunnat undgå att märka det.

Inte bara vi från Södermanlands hembygdsförbund har informerat om dataskyddsförordningen, utan alla som på något sätt har ditt namn på en kundlista/intresselista/medlemslista, eller vad man nu vill kalla det, har på olika sätt lämnat information om vad de sparar om dig och varför. Ibland har det bara varit ett kort meddelande om att vi själva skall söka informationen på företagets hemsida, ibland ett underlag på flera sidor. Gemensamt har varit att alla vill berätta för oss att de uppskattar oss som kund/medlem och därför har höjt skyddet kring de uppgifter de samlar om oss. Någonstans i texten kan ibland även utläsas vilka uppgifter de sparar för att bättre kunna tillgodose dina önskemål. Här jag blir orolig, dvs när jag inser att allt jag sökt efter, beställt eller frågat om på internet finns sparat! Nu inser jag behovet av dataskyddsförordningen.

Syftet med GDPR (jag använder den engelska förkortningen i fortsättningen) är att öka den enskildes integritet, dvs vad som finns samlat om mig i olika register. Samtidigt vill man inom EU skapa en enhetlig syn på detta för att förenkla för företagen och göra så att information om oss inte skall bli konkurrensmedel eller handelsvara.

GDPR har två delar

GDPR berör inte bara företag, myndigheter och kommunala förvaltningar utan i lika hög grad alla slag av föreningar, således även helt ideella föreningar som bara sparar en kontaktlista.

För föreningen (styrelsen) kan man säga att GDPR omfattar två delar. Den ena är att informera medlemmarna, den andra att styrelsen måste ha absolut kontroll på vilka olika register, förteckningar över personer man har och hur dessa skall hantearas.

Som ideell organisation, likväl som företag och andra institutioner, gäller att det måste finnas en laglig grund för att spara personuppgifter och den enskilde skall bli informerad om vilka uppgifter som sparas av föreningen. Att föra ett medlemsregister för att kunna kommunicera med medlemmarna som betalat in en avgift är absolut en laglig grund.

Om det på inbetalningskort, kanske på hemsidan eller i en årsskrift (mot-svarande), framgår vilka uppgifter som sparas om medlemmen är även informationsdelen löst.

För att hålla kontakt med medlemmar är personnummer inget behov, således skall detta inte efterfrågas. Vill föreningen uppvakta äldre jubilarer är födelseår, månad och dag tillräckligt, men var noga med att tala om att ni sparar sådan informa-

tion och varför. Samla aldrig in mer information om den enskilde än vad som verkligen behövs. Kanske är det av vikt att veta vilka av medlemmarna som har särskild kunskap eller erfarenhet om något. Det kan vara att någon är elektriker, har VVS-kunskap eller något annat. Då kan detta antecknas i medlemsregistret så länge den som det berör är informerad och sagt att det går bra.

Hur många register/ förteckningar har föreningen?

Medlemsregister är bara ett, kanske finns en lista med vilka som brukar arbeta på hembygdsgården, en lista på guider, en förteckning på olika arbetsgrupper och vilka som ingår där och kanske har föreningen skapat en grupp med e-postadresser i sin dator. Dessa exempel är också register, med olika syften men med personuppgifter, och berörs därmed även de av GDPR. Därmed skall de som finns med på sådana listor bli informerade. Var noga med att hålla era olika register aktuella. När ändringar görs, anteckna vad som gjorts och när, tex "Nytt medlemsregister upprättat 2019-02-14" eller "Fyra nya medlemmar tillagda" osv.

Texten fortsätter på sidan 10

Triss i quiz i Malmköping

Temat för årets Gammaldags Malmköpings Marknad var 1918 eftersom det nu är 100 år sedan 1:a världskriget tog slut samt kvinnlig och allmän rösträtt beslutades i en första omgång i riksdagen.

Tredelad frågetävling har fått sina vinnare

Många lockades till hembygdsförbundets tält på Sörmlandstorget. Väl där kunde de lära mera om Bygdebands och delta i en frågetävling, quiz, i tre delar där det gälde att sätta händelser, mode och bilmodeller, 10 av vardera, i tidsordning.

När det gällde händelser i tidsordning hade Lars och Eva Andersson från Nyköping alla rätt liksom Lennart Pettersson, Eskilstuna, men Lars var bäst i skilje frågan. Att placera mode i tidsordning var tydligen svårast men Ann-Charlotte Strid Johansson, Nyköping, och Catharina Westerlund från Hägersten hade båda 7 rätt med Ann-Charlotte som vinnare.

Åsa "The Best" Andersson från Flen och Birgitta Lundkvist, Katrineholm, var bäst i bilmodell tävlingen,

båda med 10 rätt men Åsa vann förstapriset.

Man kunde även vinna sammanlagt. Där var Per Johansson från Malmköping bäst och ensam om 20 rätt. På skilje frågan svarade Harriet Rennelin från Katrineholm bäst, bara 847 för lite!

Förstapristagarna i det fyra deltävlingarna har fått sig tillsänt en skraplott som vinst, kanske någon miljonvinst?

GÖRAN DAHLBERG

Utmana dig själv här, och kolla rätt svar på hemsidan!

Tidigare har vi utlovat rätt svar i tidningen, men det skulle uppta flera sidor, därför finns det på nästa sida stället en mindre version av tävlingen. Mode var som ni läst lite knepigt. Fixar du fyra av de tio plaggen?

Alla de rätta svaren finns på www.hembygd.se/sodermanland/ Tävlingarna är ordnade av hembygdsförbundets egen marknadsgeneral Göran Dahlberg.

Ovan studerar Bo Törnqvist tävlingen och ser ut att fundera över svaren. Nedan hembygdsförbundets tält på Sörmlandstorget. Längst in i tältet skymtar vi Bygdebands-herrarna från framsidan. Bilder Göran Dahlberg

1. Händelser

Rätt svar i skilje frågan som avgjorde flera av tävlingarna:
Det var 5 813 850 invånare i Sverige 1918

Sätt händelserna nedan i tidsordning

- Postnummer tas i bruk
- Stor tågolycka vid Getå
- Berlinmuren faller
- Kärnkraftsolycka i Harrisburg
- Penicillinet upptäcks

- Kyrkan skiljs från staten
- Statarsystemet avskaffas
- Tunneln genom Hallandsåsen invigs
- Motboken avskaffas
- John F Kennedy skjuts till döds

2. Mode i tidsordning

Fyra plagg av tio

Här finns plagg från 1930-talet, 1940-talet, 1950-talet och 1970-talet. Kan du sätta dem i rätt ordning?

3. Bilar i tidsordning

Fyra bilar av tio

Kan du få ordning på dem?

Foton från Automobilsällskapet i Nyköping, Sunlight Conference & Spa, Storsvoklubben samt från Malmköpingsortens och Tystberga hembygdsföreningar, dessutom privat.

Udda, spännande och vanliga platser i din telefon

get vid Stäket eller Snapphanarnas framfart. Jag lärde mig tidigt att överallt där det har funnits människor så finns det också berättelser. Och det bästa sättet att skapa förståelse för sin omvärld och människorna som befolkar den är att lyssna till alla dessa berättelser och ständigt vara nyfiken. Oavsett om det är kungen, pigan eller kassabiträdet som berättar.

Med dagens alla tekniska lösningar så borde det ha funnits ett sätt att enkelt samla in alla dessa berättelser och koppla dem till platserna de har utspelat sig på så att alla vi nyfikna människor lätt kan upptäcka och ta del av dem. När jag letade efter en sådan teknisk lösning så fanns där ingen. Vad gör man då? Uppfinner den själv så klart! Så vi grundade Storyspot.

Storyspot är en digital tjänst där människor kan spela in, dela med sig av och lyssna på ljudklipp och berättelser som kopplas till platser. Det blir en demokratisk ljudguide där alla som vill berätta sin omgivnings historia kan göra det och de som vill lyssna och upptäcka nya, eller gamla, platser kan göra det genom att lyssna till det andra har berättat.

Det fungerar så att du laddar ner appen Storyspot till din smartphone, där ser du en karta med "pluppar" där varje plupp symboliserar en berättelse – en storyspot. Plupparna har olika färger som symboliserar olika ämnen och eftersom Storyspot fungerar över hela världen så finns de också på flera olika språk. Men du kan välja att bara visa de svenska.

Vill du spela in egna berättelser skapar du ett konto. Antingen spelar du in i telefonen direkt och laddar

upp i appen, eller så laddar du upp förinspelade ljudberättelser på vår hemsida www.storyspot.se.

För att så många som möjligt ska kunna spela in sina berättelser är det gratis att använda appen, både att lyssna och att skapa konto för att spela in egna berättelser. Vi försöker göra det så enkelt som möjligt!

Idag har det spelats in närmare tusen storyspots, främst i Sverige men också i Tyskland och Litauen. Det finns både kulturstigar, poesivandringar och entreprenörshistorier. Storyspot skapar dessutom fina möjligheter för möten över generationsgränserna, där de som är mer teknikintresserade kan sköta inspelning och uppladdning, och intervju de som sitter på kunskap och erfarenhet. Vi har nämligen märkt att de bästa inspelningarna, och det enklaste sättet att berätta på, är när en annan person håller i mikrofonen eller smartphonen.

Tillbaka till det där hotellet igen, kanske blev du också nyfiken på att få veta mer om det? I så fall är det bara att ladda ner appen Storyspot och söka på Stenkullens Världshus eller leta reda på pluppen. När nyfikenheten på världshuset började sprida sig om, så passade en vänlig själ på att spela in en storyspot.

Vill man använda små ord går det att konstatera att nu kanske Storyspots syfte är uppfyllt? Men vill man använda stora ord så pratar vi gärna om att skapa en folkrörelse där vi räddar det immateriella kulturarvet genom att digitalisera det och på så sätt tillgängliggöra det för alla. Där får ni gärna vara med och hjälpa till!

Hör gärna av er om ni vill veta mer: lisa@storyspot.se

LISA EVERTSSON NORREVIK
GRUNDARE AV STORYSPOT

Joe Eklöf berättar Min morfar och jag

År 1955 var sista året som jag var sommarbarn på Kjesta gård i Runtuna norr om Nyköping. Min moster hade ju gift sig och flyttat till Skarpåker i Runtuna. Det betydde att min morfar, Kjesten kallad, och min yngsta morbror krävde att jag skulle göra en del av arbetet som moster tidigare gjort.

Vid höbärgningen fick jag köra fram traktorn mellan hässjorna eller volmarna, men det hade jag ju gjort tidigare också. Däremot fick jag dessutom hjälpa morbror att lasta höet på vagnen, där morfar tog emot. Och när höet blåstes upp på höskullen, var det jag som fick ta mosters plats där och ta emot höet, när morbror öste ner det i ejektorn. Morfar hade svårt med andningen på skullen, så han hittade något annat att göra då. Tidvis orkade jag helt enkelt inte flytta undan höet framför utblåsningsröret, så det blev stopp. Jag svettades och grät om vart annat tills morbror kom upp och hjälpte mig. Det var inte roligt att vara så klen!

Bära bark är inte bättre!

När det inte passade att köra in hö, brukade morfar starta upp sågen och med hjälp av sin sväger såga upp en del virke. Morbror bar bort allt sågat virke och la det i stora travar, som blev flera meter höga. Jag fick order att bära undan bakarna, dvs ytterdelarna av stocken med bark och som skulle bli ved senare. Det jobbet avskydde jag nästan lika mycket som att ta emot hö på skullen.

Vid ett tillfälle, när det blev allt för trööstlöst, smög jag iväg när ingen tittade åt mitt håll. Jag tassade i skydd av virkeshögarna runt jordkällaren och upp till baksidan av boningshuset, fortsatte runt till framsidan där jag hoppade upp på min cykel och drog iväg till moster.

På Skarpåker pågick höbärgningen för fullt. Mosters man stod på skullen och tog emot höet. Där

Här ser vi Joe på väg till moster på Skarpåker.

lyfte man av hela lasset med en travers, bara att trycka på rätt knappar. Bondens pappa körde en Fordson Major mellan vall och gård. På vällen

bytte man vagn och han kunde köra mot gården igen. Bondens hustru och några till petade av hässjorna, och bonden lastade höet med frontlastaren på gårdens BM 36. Rättaren stod i lasset och tog emot. Sedan spändes ett par kättingar över lasset, som sedan traversen på höskullen lyfte lasset med och bondens pappa kom för att byta vagn igen. Oj, vilket skillnad det var mot att köra in hö på Kjesta.

Jag trodde att morfar skulle vara jättearg på mig, när jag kom tillbaks till Kjesta på kvällen, men han sa ingenting. Den som däremot skällde ut mig efter noter var min morbror, för han hade ju fått dubbelt arbete vid sågen.

En riktig skitsak

En annan gång körde morbror ut stallgödsel. Bönderna runt omkring hade gått över till att dra spridarerna med traktor, men inte Kjesten. I stället hade morbror två hästar framför stallgödselspridaren. Vid kaffedags parkerade han ekipaget på lagårdsbacken och gick upp till bostadshuset för att få choklad. Varken han eller jag drack kaffe. Precis när han skulle börja dricka hördes morfars röst skrika för fullt nere från lagårdsplan. Morbror sprang ut och jag efter. Hästarna hade tydligen blivit stuckna av bromsar och rusade runt i fullt sken.

Morbror sprang i bara strumplästen mot hästarna för att försöka gen-skjuta dem. När de ändrade riktning gjorde även han det. Jag avvaktade för att se hur det skulle gå. Då kom mormor ikapp mig med en chokladmugg i ena handen och en bulle i den andra. "Vill han inte ha sin choklad?" muttrade hon.

Nu kom hästarna med spridaren slängande efter sig i full fart från lagårn på väg mot garaget. Marken sluttade ner från bostadshuset mot den vägen och slutade på en högre nivå än själva vägen. Morbror rusade nu i full fart mot vägen för att nå hästarna. Mittför gödselspridaren tog han ett språng och hamnade på alla fyra på spridarens botten. Han kravlade sig fram till kuskbocken och fick tag på tömmarna för att så småningom få hästarna att lugna sig. Han körde upp till boningshuset för att hämta sina stövlar. Då hade även morfar kommit upp till huset och han skällde något alldeles enormt på morbror för att denne hade lämnat hästarna vind för våg enligt hans utsago.

Under tiden kom även mormor fram med choklad och bulle och frågade morbror om han inte skulle ha detta nu. Då brast det för honom han slog chokladmuggen ur handen på mormor, gick in och tog på sig stövlarna på sina dyngdrypande strumpor och återgick till arbetet. Jag bara stod och gapade över allt som hände.

Ell-sons rebusar

Mina damer och herrar!

Rätt svar skickas till
dymlingen@live.se eller till
Södermanlands hembygdsförbund,
Tolagsgatan 6, 611 31 Nyköping

Den 31 oktober 2018 drar vi två vinnare.

Rätt svar i nummer 1 2018: Ringblomma, krokus, maskros, löjtnantshjärta och stockros.
Vi fick in många korrekta svar men snabbast var Jill Dunker från Malmköping och Jan Brandt från Torshälla. För denna bragd utdelas varsin trisslott tillsammans med varma lyckönskningar.

Du har väl inte glömt GDPR - Dataskyddsförordningen?

Fortsättning från sidan 5

Lägg krutet på sammanställningen

För att hålla ordning på alla register, namnlistor eller vad ni kallar dem, behövs ytterligare ett register! Någon/några i styrelsen skall nämligen vara utsedda att föra en sammanställning över vilka olika register/listor med personuppgifter som föreningen har. I denna lista skall framgå ändamålet med varje register, vem som är ansvarig för respektive register, var registret finns, dvs är det digitalt eller på papper eller både och, vilka får ta del av registret (tex styrelse och valberedning) och när uppgifter raderas. Vi har gjort en sådan lista för förbundets räkning. Som ett exempel på hur det kan se ut, finns den på www.hembygd.se/sodermanland under rubriken "Aktuella projekt och arbetsområden".

Har föreningen någon utomstående, enskild eller företag, som håller i tex hantering av medlemsavgifter el-

ler utskick av medlemstidning, behöver föreningen skriva ett avtal med denna. Här skall bland annat framgå syftet med att den utomstående får del av personuppgifterna och hur de får hantera dem. Lämna bara ut det som verkligen behövs.

Medlemmens rättigheter

En medlem har alltid rätt att begära och snabbt få ut vilken information som föreningen har om medlemmen. Denne har även rätt att begära att en viss uppgift tas bort eller rättas till om vederbörande anser att den är felaktig. Man kan även som enskild begära att bli "bortglömd", dvs att alla uppgifter om personen omedelbart tas bort. I alla dessa fall underlättar det att ha en sammanställning över vilka förteckningar över medlemmar man har inom föreningen. Skulle föreningen någon gång bli föremål för kontroll från Datainspektionen är en sammanställning förmodligen

det första kontrollanten kommer att fråga efter.

Kan vi i det fortsatta arbetet med medlemsregister och andra förteckningar följa det som sagts ovan har vi gjort ett gott arbete. Då kan vi överblicka vad som är aktuellt för oss som ideella föreningar. Med tiden kommer utvecklingen att visa om fler åtgärder behövs eller om vi kan göra saker på andra sätt än som nu beskrivits.

Slutligen, lämna aldrig ut en förteckning till någon annan än de som ni angett skall få ta del av handlingen.

Exempel på hur du kan skriva på inbetalningskortet:

För att hålla kontakt med dig som medlem sparar föreningen ditt namn och adress i ett register som styrelse och valberedning har tillgång till.

PEHR BENGSSON
FÖRBUNDSORDFÖRANDE

På mitt sätt sett

Extremt

Året som hittills passerat kan betecknas som ovanligt för att inte säga extremt. Ändå har det knappast varit något särskilt att fira förutom att det är hundra år sedan första världskriget slutade, kvinnlig och allmän rösträtt röstades igenom samt att sådana svenska världskändisar som Ingmar Bergman, Birgit Nilsson och Gunder Hägg föddes. Den sistnämnde är numera den minst kände med storhetstid under 1940-talet men satte sammanlagt 16 världsrekord i medeldistanslöpning - extremt mycket. På den tiden skulle man vara amatör och diskvalificeras om man tog betalt. 1946 blev Gunder Hägg diskad för att ha fått betalt, ryktesvis 1 krona per löp(!)meter, en summa som nu kan tyckas amatörmässig. Efteråt sa han sig känna en viss mått- och lättnad för som idrottare gäller att sluta på topp men när den infaller vet man först efteråt och han fick då hjälp att sluta. Här kan påpekas att uttrycket "mellan hägg och syren" inte alls har med Gunder Hägg att göra, hans främste motståndare var Arne Andersson. Så när de tävlade gällde "mellan Hägg och Andersson". "Mellan hägg och syren" lär komma från skomakeriskräet där gesäller då skulle ge sig ut på vandring och skomakarmästaren kunde ta semester som i så fall blev extremt kort med tidig sommar i år.

Väder

Efter den sedvanliga regnskuren vid midsommarfirandet har inget regn fallit under juli och augusti trots ideliga meteorologlöften om regnskurar. Gräsmattor brändes

bruna, trädgårdsland fick vattnas dagligen och brunnar sinade. Man följde väderleksrapporterna med hopp om någon regnskur men möttes av närmast hånfullt glättiga löften om solsken och 30 graders värme. De som vill ha sådant badväder kan flytta till Sahara med ständig sol och oändlig sandstrand. Jag tror att de flesta ogillar extremväder och föredrar variationer. Vi måste ju också ha vädret att diskutera. Dessutom är det en fördel att ingen kan bestämma vädret. Vem skulle i så fall göra det? Regering och riksdag? Där kan man ju, i skrivande stund, inte ens bestämma sig för vem som ska bestämma efter ett extremt jämnt val. Detta trots att flertalet partier såg sig som vinnare under valnatten!

Odling bär frukt

När nu regn fått växtligheten att sätta fart så är det inte bara gräsmattan som börjar grönska, tyvärr även grusplanen. Svampar börjar växa upp, ja, som svampar ur jorden. Hur ska man på jämförande sätt kunna "vattna" i hembygdsföreningen för att få nya medlemmar att poppa upp?

Som reserv fick jag följa med på riksförbundets Höstmöte där temat var medlemsutveckling efter tendens till minskning i medlemsantalen. Vad kan vi göra för att rekrytera nya medlemmar? Det räcker inte med att tjata på vänner och bekanta, det måste uppfattas som tydlig fördel att gå med. Vad kan vi i föreningarna komma med? Återkommande får vi erbjudanden om prenumerationer på skrifter med allehanda premier.

Kan premier löna sig? Förmodligen, annars skulle de inte återkomma. De måste kalkylera med ett visst antal napp. Vad kan en hembygdsförening erbjuda och se satsningar som investering i stället för kostnad? Som ny medlem nöjer man sig nog inte med att bara få(!) betala medlemsavgift och hjälpa till vid Hembygdsgården. Nej, det måste tillkomma något lockande.

En nackdel med premier kan vara att man bara går med för denna premie och sedan snarast gå ur igen för att sen nappa på nästa erbjudande. De som är med hela tiden undrar varför inte de får någon förmån. Slutsats: Det gäller inte bara att rekrytera - det gäller att behålla medlemmar, dessutom få dem aktiva i föreningen. Förslag:

Att nya medlemmar ses, uppskattas och får förtroende i sin medverkan.

På motsvarande sätt gäller:

Att föreningen visar upp sig, skapar intresse och engagemang.

Som hinder för medlemskap antogs vid mötet vara risk för att väljas in i styrelsen. Det gäller för oss som föreningens ambassadörer att tala om vad engagemanget innebär - framför allt - hur en förening fungerar med roligt och tillfredsställande engagemang för hembygden.

Extremt bästa värvningsmetod är mun-till-mun metoden, ej att förväxla med mun-mot-mun. Den sistnämnda metoden kan rädda liv medan den första kan få föreningen att överleva.

GÖRAN DAHLBERG

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Avsändare: Linderoths tryckeri
Box 144, 643 22 Vingåker

Returadress: Södermanlands hembygdsförbund
Tolagsgatan 6, 611 31 Nyköping

Dymlingen för 20 år sedan - Nr 3 1998

Hembygd är framtidsbygd!

Hembygdsföreningarnas breda verksamhet skapar inte bara arbeten och inkomster i en bygd utan utgör också en viktig faktor för det lokala näringslivets expansion och nyetableringar.

en nyligen startad undersökning om vilka värden i form av byggnader och föremål m m som rörelsen förvaltar. Det skulle förvåna om vi inte därefter får prata om en flermiljardrörelse.

Förbundsordförande Lasse Pettersson skriver om behovet av föreningarnas verksamhet för att få landsbygden att fungera och utvecklas, och om kommunernas behov av föreningarnas kunskap vid ortsutvecklingsprojekt.

Nu har vi bytt hus!

Under hösten har vi flyttat. Numera finns vi i det gamla polishuset i Nyköping. Adressen är Behmbrogatan 20 och huset ligger inte mer än ett stenkast från våra gamla lokaler.

Det var inte så att det var något fel på de gamla lokalerna. Men när våra före detta grannar på Länshemslöjden flyttade togs deras lokaler över av den intilliggande högstadieskolan.

Vi kände oss plötligt som främlingar i en skolbyggnad. Och att tio fotoställningar knappast går ljuslöst uppför och nerför en knarrande trätrappa hade också sin betydelse.

Så det blev till att börja packa. Tyvärr, eftersom en flytt-

I det gamla polishuset i Nyköping finns numera hembygdsförbundet. Våra fönster är de tre över i rad här på gaveln. Foto Göran Dahlberg.

I föregående nummer av Dymlingen välkomnas Göran Dahlberg till kansliet och Karin Lindvall gratuleras till tjänsten som länsmueichef. Dessutom inbjuder Sörmlands museum till invigning av utställningen Fursten.

I nummer tre nöjer kansliet sig med att flytta över gården. Historien går ömsom i cirklar, ömsom ändrar den sig inte så mycket...

Årsskrifterna på nytt sätt

När jag hade börjat göra den sedvanliga presentationen av årsskrifterna och hade drabbats av de sedvanliga vändorna över att försöka presentera ett bra och omfångsrikt material i några futtiga rader per skrift, så gjorde jag en funderingspaus.

Resultatet blev att jag bestämde mig för att presentera årsskrifterna på ett annat vis – genom att redovisa innehållet i dem.

På det här viset kan man se vad varje årsskrift innehåller. Fortfarande blir det inte en fullständig redovisning; jag tar oftast inte med verksamhetsberättelser, notiser och liknande. I stort följer jag innehållsförteckningens rubriker men lägger ibland till en förklaring där jag tycker att det behövs.

Vad tycker du?

Vi kan kalla det här ett försök. Hur vill du ha presentationen i fortsättningen? Ska vi alls presentera årsskrifterna i Dymlingen? Hör av dig med synpunkter! Hälsningar

INGEGERD

Tänk om Pehr hade varit med!
Kerstin Pettersson må ha varit först med meningen, men jag tror att den används flitigare 2018, än den gjorde 1998

Riksförbundet fick ny ordförande

Till stämman som hölls i Ludvika Gammalgård i juni hade infunnit sig 79 ombud och lika många övriga deltagare, alltså färre än på våra stämmor i Södermanland.

positivt på så sätt att förbundsstyrelsen kommer att arbeta för att regler och normer fastställs för vad som skall gälla vid mottagande av föremål till samlingar. I artiklar och inlägg i debatter kommer förbundet att informera om dessa regler.

Yngve Larsson rapporterar från en riksstämma som valde ny ordförande, biföll en motion från Sörmland om gåvor och antog uttalanden om främlingsfientlighet, industriminnen och kulturanslag. Stämman beslutade en oförändrad medlemsavgift om 6 kronor, vilket medförde en mycket bantad verksamhetsinriktning.

Gröten kom med posten till London

Ericssbergs julgröt är ett av de många recepten ur Sörmländska matminnen. Om den berättar Elizabeth Bonde Hatz, som brukade tillbringa sina skollov på Gimmersta och ibland hos kusinerna på Ericssberg, att det är ett släktherecept och en släktritual genom generationer.

"Bara till jul. Och ingen jul utan den", skriver Elizabeth. När hon bodde i London brukade hennes mor skicka gröten till henne per post!!

Den här gröten är ett bra exempel på den fina vitgröten, alltså gröt kokad på mjölk, som gjordes till högtidliga tillfällen.

Att korngryn i äldre tid användes ungefär som ris, alltså även till att koka gröt av, visar detta recept.